Työ- ja tasa-arvovaliokunta 25.10.2016 klo 12:15

LAUSUNTO EDUSKUNNAN TYÖ- JA TASA-ARVOVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖTTÖMYYSTURVALAIN JA KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN 19 §:N VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA SEKÄ ASUMISEEN PERUSTUVAN SOSIAALITURVALAINSÄÄDÄNNÖN SOVELTAMISESTA ANNETUN LAIN 3 A §:N 2 MOMENTIN 2 KOHDAN KUMOAMISESTA (HE 169/2016 VP)

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt minua tarkastelemaan hallituksen esitystä laeiksi työttömyysturvalain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:n 2 momentin 2 kohdan kumoamisesta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa samassa asiassa. Tulen arvioimaan valtiosääntöasiantuntijana esitystä Suomea sitovien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta seikkaperäisesti eduskunnan perustuslakivaliokunnalle myöhemmin antamassani lausunnossa. Jo tässä vaiheessa voin kuitenkin yleisarvionani todeta, että ehdotetut säännökset ovat nähdäkseni vähintään jännitteisiä perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa, vaikkakin perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan työmarkkinatuen kaltaiset sosiaalietuudet voidaan sinänsä porrastaa Suomessa asutun ajan perusteella eikä työmarkkinatuen korvaaminen kotoutumistuella itsessään muodostu ongelmalliseksi, sillä perustuslaki ei turvaa olemassa olevia sosiaaliturvajärjestelmiä sinänsä. Asian arviointi on kuitenkin viime kädessä eduskunnan perustuslakivaliokunnan tehtävänä.

Hallituksen esityksessä osa työttömistä asetetaan eriarvoiseen asemaan muiden työttömien kanssa sillä perusteella, että he ovat oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia perustellen eriarvoista kohtelua julkisen talouden tilanteella ja Suomen vetovoiman vähentämisellä. Asiaa on siten arvioitava niin syrjintäkiellon kuin julkisen talouden tilan merkityksen tunnistavan perusoikeuksien heikennyskielto-opin näkökulmasta ottaen huomioon muun muassa ne perusteet, joilla Suomi on aiemmin purkanut erillisen kotoutumistukijärjestelmän. Asiaa on myös arvioitava Geneven pakolaissopimuksen näkökulmasta. Arviointi kuuluu viime kädessä eduskunnan perustuslakivaliokunnalle, mutta jo tässä vaiheessa voidaan todeta, ettei hallituksen esityksen tarkoituksena ole ainakaan perus- ja ihmisoikeuksien edistäminen.

Erityisesti haluan huomauttaa tässä yhteydessä, ettei hallituksen esitykseen sisälly tyydyttäviä vaikutusarviointeja esimerkiksi sen väitetyistä talous- ja työllisyysvaikutuksista. Käsillä olevan esityksen kohdalla vaikutusarvioinnit tuottavat keskeisen tietopohjan perus- ja ihmisoikeusrajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhteisuuden arvioimiselle. Tältä osin voidaan viitata esimerkiksi edellisen vaalikauden aikana annettuun hallituksen esitykseen pienryhmäisten uskontojen opetusryhmien vähimmäisopiskelijamäärien korottamisesta, jota eduskunnan perustuslakivaliokunta ei pitänyt sen muun muassa islamin opetukseen kohdistuvien syrjivien tosiasiallisten vaikutusten johdosta hyväksyttävänä. Tunnistan käsillä olevassa hallituksen esityksessä hyvin samanlaisia jännitteitä kiinnittäen huomioni siihen, että molempia perusteellaan vahvasti julkisen talouden tilalla.

Helsingissä 25. lokakuuta 2016,

Pauli Rautiainen
julkisoikeuden apulaisprofessori
valtiosääntöoikeuden dosentti